Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!

ЭНГСИЭЛИ

Нам улууһун хаһыата • 1935 сыл алтынньы 5 күнүгэр төрүттэммитэ •

2000 с. Ахсынньы 7 күнэ чэппиэр № 143 (8833)

АХСЫННЬЫ 10 КҮНҮГЭР БАРЫ — БЫЫБАРГА!

ЫТЫКТАБЫЛЛААХ НАМ СИРИН ДЬОНО!

Бүтүн аан дойду дьоно кэтэһиилээх XXI үйэ модьоҕотун атыллаары ох курдук оҥостон олорор. Субу историческай түгэннэ олорор чиэскэ тиксибит көлүөнэлэр саҥа кэмтэн кэтэһэллэрэ баһаам. Наука уонна техника букатын атын таһымнаҕа таҕыста, аан дойду экономиката мантан антах сөҕүмэр тэтиминэн сайдар суолугар киирдэ.

Биһиги даҕаны, саргылаах Саха сирин дьоно, үүнэр үйэни сэргэхсийэн, уһуну-киэҥи өйдөөн, үчүгэйи, кэскиллээҕи эрэ түстэнэн; саҥа сайдыылаах кэм кэлиитин ыраас, сырдык санаалаах көрсүөхпүтүн баҕарабыт. Ол эрээри баҕарар кыра. Олох сорунуулаах дьайар күүһэ буоларбытын, бэйэбит сирбитигэр-уоппутугар, улууспутугар, нэһилиэкпитигэр, түөлбэбитигэр уларытыыны киллэрэр кыахтаахпытын биллэрдэхпитинэ эрэ туһа тахсара дьэҥкэтик өйдөнөр. Бу сырыыга ону көрдөрөргө тоҕоостоох түгэни Нам дьонугар история бэйэтэ тосхойдо.

Эһиги, биһиги биир дойдулаахтарбыт, доҕотторбут, үөлэннээхтэрбит, аймахтарбыт, улуус дьаһалтатын баһылыгын талаары олороҕут. Бу күҥҥэ-чааска эһигиттэн бэйэҥиттэн тутулуктаах — олоххутугар саҥа чэбдик салгын киирэрин, саҥа айар күүс салалларын эһиги талыыгыт быһаарыа. Уруккулуу баары эрэ үллэстэн, үөһэттэн тугу эмэ дук гыналларын кэтээн олорор кэм бүттэ. Саҥаны тутар, суохтан барҕа баайы оҥорор, нэһилиэннэ кыаҕын сатабыллаахтык аттаран туһанар, ыччаты үлэлээх оҥорор, производствоны күүһүрдэр, олохтоох промышленнолы сайыннарар сорук турда.

Талыы хаһан баҕарар уустук. Хас биирдии киһи маннык дьыалаҕа бэйэтин уонна оҕолорун инникитин санаан талар. Биһиги санаабытыгар, Нам улууһун дьаһалтатыгар икки үрдүк үөрэхтээх, элбэҕи билбит-көрбүт, салайар үлэ эридьиэһин этинэн-хаанынан билбит киһини, Альберт Николаевич Дьяконовы таларгыт саамай сөптөөх быһаарыныы буолуо этэ.

Дьокуускай куоракка олохтоох «Нам» тумсуу чилиэннэрэ:
Аита Ефимовна Шапошникова,
«Далбар Хотун» сурунаал эппиэттиир секретара,
Мария Николаевна Габышева,
«Тыгын Дархан» ресторан директора,
Иван Алексеевич Попов,
дьоҕус уонна орто предпринимательство дьыалаларыгар министерство информационнай маркетинговай киинин директора,
Александр Иванович Гаврильев,
Дьокуускай к. компартиятын куораттаабы комитетын секретара,
Наталья Егоровна Терехова,
Дьокуускай к. мэриятын кадрга отделын сурунаалыстата,
Андриан Васильевич Лукин,
Москватаабы юридическай институт филиалын старшай преподавателэ,
Владимир Макарович Максимов,
«Модун» производственнай предприятие директора,
Иннокентий Афанасьевич Рехлясов,
СР «ОМС» ТФ сурунаалыстата,
Василий Николаевич Петров, «Намзолото» филиалын директора

ГЛАВА УЛУСНОЙ АДМИНИСТРАЦИИ: КАКИМ ОН ДОЛЖЕН БЫТЬ?

Закон о местном самоуправлении предполагает свое действие в условиях максимальной самостоятельности местной администрации, проявления максимальной инициативы на местах, повышающей экономическую эффективность хозяйствования в современных условиях развития техники, науки и образования. При умелом творческом подходе со стороны новой главы улусной администрации к внутренним резервам человеческих возможностей населения улуса, возможны экономические отдачи в самых неожиданных областях их деятельности.

К примеру, организуемой нами международный экспериментальный центр новемологии (девятеричноматричного способа мыследеятельности) при Детском экологическом природном парке «ЭХО» может заниматься экспортом интеллектуальной продукции через ИНТЕРНЕТ. Эта продукция уже рекламирована миллионными тиражами общероссийской газеты «Комсомольская правда» от 3-го и 24-го октября 2000 года. При умелой организации и поддержке деятельности Экопарка имеются возможности получения и валютной прибыли в улусной казне. Это возможно в условиях управления местной администрацией руководителем современного типа: корректным, талантливым и грамотным, каким мы видим вашего кандидата Дьяконова Альберта Николаевича, которому в Первом туре голосования отдана симпатия многими избирателями. К тому же, желание кандидата работать совместно с Ильиным Альбертом Иннокентьевичем - талантливым ученым-инженером, чьи изобретения уже внесли весомый вклад в хозяйственной деятельности Республики Саха (Якутия) вселяет надежду на его управленческий успех.

К сожалению, за трехмесячную работу в летнем лагере Экопарка «ЭХО», что проводилось на реке Кэнкэмэ, автор этих строк испытал сложности в проведении исследовательского эксперимента, заключавшейся в срыве проведения заключительного конкурса учащихся, из-за некорректного поведения действующего главы улусной администрации.

С пожеланиями скорых успехов в развитии социальных условий жизни избирателям Намского улуса
В.И. ОКОНЕШНИКОВ,
академик Международной академии авторов научных открытий и изобретений (МААНОИ г. Москва), член-корреспондент Российской академии естественных наук отделения проблем школьного образования (РАЕН г. Москва) и Международной академии наук о природе и обществе (МАНПО г. Москва), участник многих международных конгрессов в Гарвардском, Бостонском, Флоренском, Римском, Краковском и Уппсальском университетах. С 1993 по 1995 год заведующий Научно-информационного отдела Аналитического центра при Президенте Республики Саха (Якутия)

ПРАВИТЕЛЬСТВЕННАЯ, с. НАМ НАМСКОГО, УЛУСНОМУ СОБРАНИЮ

Дорогие друзья, сердечно поздравляем с избранием вас депутатами, началом работы Улусного Собрания второго созыва! Желаем вам больших успехов в работе на благо родной земли, реализации всех планов. Верим, что оправдаете возложенные на вас надежды земляков. Надеемся на плодотворное тесное сотрудничество. Здоровья, счастья, благополучия родным, близким.

От имени Госсобрания Ил Тумэн председатель Палаты Республики Филиппов,
Председатель Палаты представителей, член совета федерации Соломов

А.Н. Ядреев: «САЛГЫЫ ҮЛЭЛИИРГЭ БЭЛЭММИН»

Улуус баһылыгар кандидат А.Н. Ядреевка аҕыйах боппуруос бэриллибитигэр маннык эппиэттэри биэрдэ.

Ыйытыы: Сыл анараа өттүгэр «Московский комсомолец» в Якутии» хаһыакка И. Могилевскай «Сладкое чувство халявы становится слаще от безнаказанных» диэн ыстатыйатыгар биир абзац быыһыгар Нам улууһугар биирдиилээн дьиэлэри тутуута 3 мөл. солк. бэриллибитин атын сыалга туһаныллыбыта, эмиэ биирдиилээн дьиэлэри тутуута бэриллибит 375 тыс. солк. квартира атыылаһыллыытыгар барда диэн суруллубута. Ыстатыйа бу күннэргэ кимнээҕинэн эрэ элбэтиллэн улууска киэнник таҕатылынна, ол эрэ эри дьон барыта итини сурах хоту истэр. Маныаха туох диэн эппиэти биэриэҥ этэй?

А.Н. Ядреев: Республика правительствотын иһинэн үлэлиир ГРУ бэрэбиэркэ оҥорбута. Ити бэрэбиэркэ акталара дьаһалтаҕа бааллар. Наадыйааччылар билсиэхтэрин сөп. Манна туох да киһи дьаарханар кэһиитин булбатахтара. Бириэмийэ быһыытынан бэриллибит 3 мөл. солк. векселинэн кэлбитэ. Итинтэн үп суох буолан 1,9 мөл. солк. 2 №-дээх оскуола дьиэтин реконструкциятыгар туһаныллыбыта. М.К. Аммосов төрөөбүтэ 100 сылынан сибээстээн улуспо остолобуойун туспаран оҥорууга 200 тыс. солк. бэриллибитэ. 33 тыс. солк. юбилейнай ыһыахха оскуола оҕолорун бэлэмнээһиҥҥэ ороскуоттаммыта. 800 тыс. солк. 16 квартиралаах олорор дьиэ тутуутугар барбыта, онтон ордуга табаарынай кредиккэ бэриллибитэ. Оттон ити этиллэр 375 тыс. солк. бюджет харчыта буолбатах. Бу эмиэ векселинэн кэлбитэ. 40 бырыһыана чааһынай дьиэ тутуутун үбүгэр уонна сэрии ветерана, улуус Ытык киһитэ Н.Н. Лукинов Дьокуускай куоракка дьиэ атыылаһарыгар атастаһыкка барбыта уонна кини квартиратын учредитель буоларбыт быһыытынан редакция эппиэттээх үлэһитигэр көмө быһыытынан ылан бизрбиппит.

Ыйытыы: Быыбар бастакы туһүмэҕэ хайдах барда дии саныыгын?

А.Н. Ядреев: Куоластааһын түмүктэрин бэркэ билэҥит. Ол гынан баран билиҥҥи туругунан ырытан көрдөххө сокуону кэһиилэр бааллара көстөр. Ол курдук А.Н. Дьяконов өттүгэр интэриэстээх дьон хастыы да быыбардыыр учаастакка куоластаабыттара билиннэ. Бу быыбар сокуонун куруубайдык кэһии буолар. Мин фондабар кэһии баар диэн үгсүбүттэрэ. Онтуктара суукка көрүллэн туох да кэһии суоҕа быһаарылынна. Территориальнай быыбардыыр комиссия быыбары ыытыы сокуонун ситэ хааччыйбата дии саныыбын. Оннооҕор комиссия председателэ Ю.А. Павлов телевизорынан этиититтэн кини хайа кандидакка ыалдьара тута көһүннэ уонна билиннэ. Дьэ ити кэнниттэн сокуону кэһии таһаарыллыбата диир хайдах да табыллыбат.

Ыйытыы: Александр Николаевич, быыбардаачылары кытта көрсүһүүлэргэр эһиэхэ туох өй-санаа үөскээтэ?

А.Н. Ядреев: Быыбардарынан сибээстээн 100-тэн тахса араас көрсүһүүлэргэ сырыттым. Онно киирбит этиилэри, туруорсуулары, баҕа санаалары, дьыалабыай кириитикэни кичэйэн бэлиэтэнним. Итилэри түмэн баһылык буолар түбэлтэбэр программам иккис түһүмэҕэ оҥостуоҕум. Итини толороорго ыҥырыы устатыгар үлэ күүскэ барыа диэн эрэннэрэбин. Кадровай боппуруостарга быыбардааччылары кытта иккис көрсүһүүлэри ыытар былааннаахпын. Итиниэхэ чуолаан нэһилиэктэр дьаһалталарын үлэһиттэригэр объективнай уларыйыылар оҥоһуллуохтара.

Ыйытыы: Александр Николаевич, түмүккэр тугу этиэҥ этэй?

А.Н. Ядреев: Улууһум бар дьоно, күндү быыбардааччылар! Хаттаан куоластааһыҥҥа сөптөөх сыанабылы биэрэн, улуус инники дьылҕатын өтө көрөн кыттыаххыт диэн бигэ санаалаахпын. Бэйэм өттүбүттэн улуус инники өттүгэр сайдыытыгар, оҕолор-дьаһаҕар баар билиибин, кыахпын, дьоҕурбун харыстаабакка ууран үлэлиэм диэн эрэннэрэбин. Итини иккис куоластааһыҥҥа кыайан таҥыстахпына бигэтик дакаастыам диэн этэбин.

Кэпсэттэ Н. ИВАНОВ

Быыбар иннинээҕи агитация. Кандидат А.Н.ЯДРЕЕВ төлөбүрэ суох таһаарыыта

ОБРАЩЕНИЕ ОТКРЫТОГО ПАРТИЙНОГО СОБРАНИЯ И ПАТРИОТИЧЕСКИХ СИЛ НАМСКОГО УЛУСА

Ныне исполняющий обязанности главы улуса Ядреев А.Н. был выдвинут кандидатом на эту должность в январе 1995 г. на собрании коммунистов с. Нам. При непосредственной агитации коммунистов улуса, имея хорошо составленную программу Ядреев А.Н. в марте 1995 года был избран главой улуса. Тогда за него проголосовало 57 % избирателей, связав надежды и ожидая должной отдачи.

Объясняя сегодняшнее незавидное социально-экономическое положение нашего улуса Ядреев А.Н. ссылается на всевозможные трудности якобы мешающие его работе. Да, проблемы были, есть и еще будут и не только в нашем улусе. Тем не менее пример соседних улусов, даже при худших условиях показывает, что при умелом руководстве они добились определенных результатов с которыми не стыдно отчитаться перед избирателями.

Очевидно, что потенциал руководства нашего улуса исчерпан и правдивее всего это показывают итоги 1-го тура выборов. За Ядреева А.Н. проголосовало 39 % избирателей. И это несмотря на массовую агитацию не редко сопровождавшуюся откровенным давлением и вопиющими нарушениями прав избирателей.

И все таки народ оказался мудрее. За Дьяконова А.Н. проголосовало 3058, за Ильина А.И. 1967 избирателей. Тем самым 57 %, т.е. около 5000 избирателей проголосовало за новую перспективу для своего улуса, выразив свое недоверие администрации.

Мы отмечаем, что идет естественный процесс обновления общества. На смену старому идут и должны идти новые силы, с новыми видениями отвечающими велению времени.

Мы обращаемся ко всем избирателям улуса. Особенно к тем, кто не учавствовал на выборах. Право на выборы - это возможность самому построить будущее улуса. Призываем всех принять активное участие в выборах и отдать свои голоса за достойного кандидата на пост главы администрации Намского улуса Дьяконова А.Н.

Только вместе, сплотившись вокруг молодых, энергичных кадров под руководством нового главы улуса мы сможем создать лучшие условия для всех жителей улуса.

Все на выборы 10 декабря 2000 года!

Принято 30 ноября 2000 г.

Быыбар иннинээҕи агитация. Кандидат А.Н.ДЬЯКОНОВ быыбардыыр фондатыттан төлөнө

Улууһум ытыктабыллаах быыбардааччылара!

Улуус дьаһалтатын баһылыгын быыбарыгар миэхэ куоластарын биэрбит эрэллээх доҕотторбор, аймах дьоммор истиҥник махтанабын уонна туйгун доруобуйаны, үлэҕитигэр, олоххутугар ситиһиини баҕарабын.

Улууһум бары быыбардааччыларын ахсыннь 10 күнүгэр куоласкытын Дьяконов Альберт Николаевичка биэрэргитигэр ыҥырабын.

Убаастабылы кытта улуус баһылыгар кандидатынан тура сылдьыбыт
Р.Н. СКРЫБЫКИНА

ААҔААЧЧЫЛАР БОЛҔОМТОЛОРУГАР!

«Эҥсиэли» хаһыат оптуорунньуктаабы нүөмэрэ редакцияттан тутулуга суох техническэй биричиинэнэн (сибээс мөлтөҕүнэн) хойутаан бэчээттэннэ. Ол да буоллар аҕаачыларбытыттан быраастыы гыналларыгар көрдөһөбүт.

Редакция

Предпринимателлэр I съезтэрин көрсө

БЭЙЭ ДЬЫАЛАТЫН ТЭРИНИИ - ЭЛБЭХ ДОХУОТУ СИТИҺИИ

I. ТУОХ БАРЫТА КРЕДИТТЭН САҒАЛАНАР

Сэтинньи бүтүүтэ улуус предпринимателлэрин I конференциялара буолан ааста. Саалаҕа мустубут дьоҥҥо улуустааҕы предпринимательствоны өйүүр фонда директора Л. Попова балтараа сыллаах үлэтин отчуоттаата. Бүтүннү күүнэн фондаҕа 570 тыһ. солк. киирбит. Людмила Петровна этэринэн, предпринимателлэр ылбыт кредиттэрин төннөрөн иһэллэр.

Нэһилиэктэр предпринимателлэрин оҥоһуктарын батарар сыаллаах «Сатал уус» маҕаһыын аһыллыбыта. Улуус предпринимателлэрин ассоциациятын председателэ И.Е. Евстафьев 10 киһи республиканскай фондаттан 1 мөл. солк. кредит ылбыттарын туһунан иһитиннэрдэ. Уопсайа 179 предприниматель регистрацияламмыт. Дьоммут суут-сокуон өттүгэр мунаараллара үгүс, ол иһин ассоциациягаа юрист наада. Холобура, тохсунньу 1 күнүттэн саҥа нолуок киирэр, ол ымпыгын-чымпыгын быһааларга тох даҕаны баһаам үлэ барыахтаах. Чугастыы нэһилиэктэргэ такси сылдьарын ситиһиэххэ диэн этии киллэрдэ. Билигин нэһилиэктэргэ сүүрэр-көтөр таксиларбыт үгүстэрэ регистрация суохтар, нолуогу төлөөбөттөр.

I Хомустаах олохтоох Я.П. Орлова «Ян» диэн таҥас тигэр сыаҕы үлэлэтэр. Кини табаар хаачыстыбатын туспарыыга улахан болҕомто ууруллуохтааҕын эттэ. Алмааһы кырыылыыр «Сата-таас» завод 29 киһилээх. Завод үлэтигэр государство көмөтө көрүллүбэт, барытыгар чааһынай дьон үбэ тардыллан турар. Иэскэ киирэн эрэбит, итинтэн сылтаан ыһылларбыт хомолтолоох буолуо, онон кредитинэн көмөлөһөргүт наада диир директор Жирков. Таастаах нэһилиэгин баһылыга Д.Д. Пахомов сири туһаныы, сүөһү иитиитин, күрүөлээһин, маһы бөлэмнээһин ыарахаттарыгар тохтоото. Маһы лесхозтан тутулуга суох биэрэллэрэ буоллар диир кини. Сылгы заводун тэрийдэххэ үлэ миэстэтэ тахсыаҕа.

В.Н. Находкина улууска предпринимателлэр профсоюзтарын тэрийии боппуруоһун көтөхтө. Салбаннан Е.П. Лаптева Дьокуускайга аан оҥорор мастарыскыай тэриниэн баҕарар. Онно үп-харчы, лизинговай станоктар наадалар. «Киэргэ» САО 8 үлэһиттээх. Чааһынай тэрилтэ директора М.Г. Местникова эбии 5 киһини ылар былааннаах. Хамаҕатта олохтоох Л.Е. Иванова урут-уруккуттан кулинария маастарын быһыытынан биллэр. Кини 5 үлэһиттээх кондитерскай сыаҕы тэрийэр саанаалаах. Г.Н. Охлопкова предпринимателлэр ахсааннара элбээбитин, бары хос регистрацияны ааһаллара булгуччулааҕын бэлиэтээтэ. Ол дьиэҕэ олорон үлэлиир дьоммутугар (надомниктарга) эмиэ сыһыаннаах.

Модут нэһилиэгиттэн тимир ууһа В.К. Колесов Президент 100 сакааһа саҥа бэриллибитин, сыбааркалыыр аппарата олох эргэрбитин, саҥа мастарыскыайга наадыйарын эттэ. Үөдэйгэ Бережнева А.Б. таҥас тигэр мастарыскыай аһар баҕалаах. Врач идэлээх Н.И. Дьяконова диагностиканан дьарыгырар. Эмтиир сирэ ыраах буолан селоҕа автовокзал таһыгар чааһынай клиниканы аһар санаалаах. Онуоха Нам селотун дьаһалтата сир биэриэн наада. Оттон Д.Н. Обутова эргинэр предпринимателлэргэ кредит наадалааҕын ыйда. Кини бэйэтэ маҕаһыыннаах уонна кафелаах.

II. КРЕДИТТУҺУНАН ӨССӨ БИИРДЭ

Бэйэ дьыалатын тэринэргэ кредит олус наадалаах. Наадыйар сырьеҕун, станоккун атыылаһаргар, дьиэҕин-уоккун туттаргар, бэлдиэтэр, саҥа үлэһиттэриҥ бастакы хамнастарын төлүүргэр барытыгар үптээх буоллаххына эрэ табыллар. Кредит ыларга бастаан бизнес-былааны сатаан суруйуохха наада. Бу боппуруоска сөптөөх сүбэни СР предпринимательство уонна дьарыктаах буолуу министерствотын экспертнэй сэбиэтин председателэ Т.Г. Коломицына уонна республикатааҕы предпринимательство фондатын директорын солбуйааччы Р.Ф. Охлопков биэрдилэр.

Предпринимателлэр бизнес-былааннарын кытта маннык документтаннар: 5-тэн аҕыйаҕа суох саҥа үлэ миэстэтин арыйыы былаанын, дьарыктаах буолуу киинин, улуус дьаһалтатын көрдөһүү суруктарын, предпринимательствоны өйүүр фонда рекомендациятын уонна СР дьоҕус предпринимательствоҕа уонна дьарыктаах буолуу сайдыытын министерствотыгар анал курстары ааспытын туһунан сибидиэтэлистибэни биэриэхтээхтэр. Мантан антах дьарыктаах буолууга төннөрүллүбэт кредит бэриллибэт. Чэпчэтиилэр I-II группалаах инбэлииттэргэ, ыксаллаах быһыы-майгы буола турар сирдэриттэн көһөн кэлбит дьоҥҥо, хаайыыттан босхоломмуттарга, уһук хоту дойду аҕыйах ахсааннаах норуоттарыгар, сылын туола илик саҥа саҕалаан эрэр предпринимателлэргэ көрүллэллэр. Үлэ миэстэтин тэрийии, кредити тус сыалыгар туһаныы сөптөөх хонтуруолга ылыллыбыт. Үлэ миэстэтин тэрийиигэ биир киһиэхэ 20 тыһ. солк. көрүллэр.

Сотору предпринимателлэр республикатааҕы бастакы съезтэрэ ыытыллар. Онно биһиги улууспутуттан 10 киһилээх делегация талылынна, улуус баһылыгын 1 солб. А.А. Бочкарев, предпринимателлэри өйүүр фонда директора Л.П. Попова, предпринимателлэр общественнай сэбиэттэрин председателэ И.Е. Евстафьев, «Шанс» хаһыат редактора С.М. Хомподоева, «Киэргэ» чааһынай тэрилтэ салайааччыта М.Г. Местникова, «Ян» иистэнэр сыах салайааччыта Я.П. Орлова, «Сата-таас» алмааһы кырыылыыр сыах салалайааччыта Жирков, иистэнньэн-предприниматель В.Е. Громова, Модут нэһилиэгин баһылыга Е.Н. Дьяконова уонна А.И. Колесов киирдилэр.

Предпринимательствоны сайыннарыыга улууспут республикаҕа бастаабытынан сибээстээн биһиэхэ съезд 100 делегата опыт атастаһа кэлэллэрэ күүтүллэр, онон түбүктээх күннэр үүнээри тураллар. Мунньах бүтүүтэ үөрүүлээх быһыыга-майгыга улуустааҕы предпринимательство фондатын бэлиэ суруктарынан Варвара Громова, Сергей Матвеев, Василий Колесов, Альбина Кылаева, Любовь Гуляева, Мария Мохначевская, Маргарита Местникова, Василий Кириллин, Яна Орлова, Олег Дмитриев туттулар. Алта киһилээх предпринимателлэр сэбиэттэрэ быыбарданна, салайааччынан И.Е. Евстафьев буолла.

III. ТҮМҮК ОННУГАР

Кэнники сылларга республикабыт салалтата предпринимательство суолтатын өйдөөн сөптөөх көмө үлэни ыытта. Ол курдук СР предпринимательствоны өйүүр фондата Россияҕа 5 бастыҥнар ахсааннарыгар киирсэр диир Р.Ф. Охлопков. Ити сүрдээх үчүгэй. Оттон предпринимательствоны сайыннарыыга үбүлээһин түмүктэринэн Наммыт улууһа бастаан иһэр. Ол курдук биһиги улууска 100 саҥа үлэ миэстэтэ тэрилиннэ. Т.Г. Коломицына сэһэргииринэн, биһиги Чурапчы, Мэҥэ-Хаҥалас улуустарын куоһаран иһэбит. Биһиэхэ бородууксуйаны оҥорон таһаарыыга, өнөлөр ырыынактарын тэрийиигэ үлэлиэххэ наада. Бу дьоһун суолталаах хамсааһыны сорох салайааччылар бэйэтэ өйдөөбөттөрө нэһилиэктэрбит баһылыктарыттан Данил Пахомов уонна Петр Тарскай эрэ кэлэн кыттыыны ылбыттарыттан көстөр. Нэһилиэктэрбит салайааччылара дьонноро-сэргэлэрэ туох эмэ үлэлээх-хамнастаах буолалларын туһугар диэн предпринимательство суолтатын дьиҥчахчы өйдүүллэрэ, онуоха анаан тэрээһин үлэҕэ быһаччы кытталлара уолдьаспыт.

Кирилл ЧЕРЕПАНОВ

Күннэтэ көрөр дьоммут

ОЛОХ СҮҮРҮГҮН ӨКСӨЙӨН

Саха дьаданыта былыргы олох дьэбэрэтиттэн ситэ тахса илик кэмигэр, 1925 с. Нам улууһун Мурчуку нэһилиэгэр (билиҥҥи Никольскай нэх.) Өлүөнэ өрүс Сэдэҥэ арыытыгар, саах сыбахтаах, муус түннүктээх, муостата суох балаҕаҥҥа көмүлүөк иннигэр тэлгэммит күөх окко Терентий Иванович Замятин төрөөбүтэ.

Аҕата Уйбаан Мурчуку нэһилиэгин Чолбон аҕатын ууһуттан, ийэтэ Өлөксөөндөрө Хаҥалас улууһун Тулагытыттан төрүттээхтэрэ. Оччотооҕу дьон сиэрдэринэн колхозтаах этилэр.

Терентий тоҕус саастааҕар 1 Үөдэй начальнай оскуолатын боруогун атыллаабыта. Онтон ыла дьоно олорор сирдэринэн республика араас ороҥуоннарыгар, Дьокуускайга, сэттэ оскуолаҕа көһө сылдьан үөрэнэн, сэттис кылааһы бүтэрбитэ.

Замятиннар кыһынын ыалы кытта дьукаахтаһан кыстыыллара. Сарсыарда оҕолор муус түннүк хаарын кырыатыыллара. Балаҕаннарын иһин ыһыырыннааҕынан, сыһыары тутуллубут, оҕох кэннинэн ааннаах хотоҥҥо ынах ыылларыгар тымтыгы нан сырдатыналлара.

Сайынын ырай олоҕо саҕаланара. Ынах төрөөн, үрүҥ ас элбиирэ. Үүт оргуйбут чугуунун кэһээһинин былдьаһыы буолара. Сарсыарда күөрчэхтээх лэппиэскэ, суорат истэрин көпөтөрө. Үссэммит оҕолор сөтүөлүүллэрэ, мохсуолууллара, лапталыыллара, атах оонньуутун тэрийэллэрэ.

Терентий ойуун кыырарын, олоҥхоһут туойарын, былыргы ыһыахтары, сиэри-туому барытын көрбүтэ.

— Мин саха омугун революция иннинээҥи хаалыылаах, ыар олоҕун тобоҕун бүтэр уһугун баттаһа төрөөбүт буоламмын арыгылааһын, хаартылааһын, баттал содулларын, оччотооҕу олох ыарахаттарын эппинэн-хааммынан билбитим, — диир Терентий Иванович.

Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии саҕаланыытыгар сэттис кылаас кэнниттэн Булуҥ ороҥуонугар Тиит-Арыы бөһүөлэгэр балык туулаччыынан үлэтин саҕалаабыта. Доруобуйатынан сыыллан, армияҕа сулууспалаабатаҕа. Балык заводун кэнниттэн НКВД-га деловод-статистигынан, онтон милиционерынан үлэлээн баран, доруобуйатынан уурайан, Быков Мыс нэһилиэгэр аҕаар балаҕан сэбиэдиссэйинэн, комсомольскай тэрилтэ секретарынан,ЫБСЛКС РК инструкторынан үлэлээбитэ. 1946 с. балаҕан ыйытан 1986 с. тохсунньу 6 күнүгэр диэри Улахан Мархаҕа, Намҥа, Алларааа Халымаҕа, Дьокуускайга, Уус-Алданҥа, Приленскэй ТПУ-га, Средненскэй ороҥуонна статуправление инспекторынан уһун кэмнэ үтүө суобастаахтык үлэлээн, дьоҕурдааҕа, дьоҥҥо-сэргэҕэ үтүө сыһыаннааҕа биллибитэ. Учуот уонна отчуотунас дьыалалара олохха киирэллэригэр, тэрилтэ материальнай базатын бөҕөргөтүүгэ, саҥа техниканан хааччыйыыга кылаатын киллэрбитэ. Хара маҥнайгыттан «Киһи олоххо уонна үлэҕэ кырдьыксыт, чиэһинэй буолуохтаах» диэн принцибинэн салайтарбыта. Итинник ирдэбили бастатан туран бэйэтигэр уонна бииргэ үлэлиир коллегаларыгар туруорбута. Госстатистика ситимигэр 40 сыллаах үлэтин устатыгар оччотооҕу кэм быһыытынан хас биирдии отчуот сыыппаратын логическай, арифметическай уонна натуральнай бөрэбиэркэ кэнниттэн докумуоннга киллэрэллэрэ. Барытын аҕаан-суоттаан көрдөххө, киһи санаатаҕына, санаата кыайан тиийбэт олус элбэх, мындыр уонна түбүктээх үлэтэ. Ити үлэлэр түмүктэригэр үгүс сыыһа-халты арыллан, көннөрүллүбүтэ.

Т. И. Замятин 1946 с. Булуҥ ороҥуонугар комсомолга үлэлиир кэмигэр Күһүүрдээҕи педучилищеҕа литературнай куруһуок баара. Онно аан бастаан «Балыксыт ырыата» диэн хоһоону суруйбута олохтоох хаһыакка бэчээттэммитэ. Дьэ ити кэмтэн ыла уруучукатын илиититтэн араарбакка, хоһоону, ыстатыйалары суруйар идэлэммитэ.

Алларааа Халымаҕа КСУ ороҥуоннааҕы инспекторынан үлэлии сылдьан, статистическай сыыппаралары анализтаан, аттаран, саанылаан, ороҥуон норуотун хаһаайыстыбатын салааларынан сайдыытын сылларынан көрдөрөр справочныгы оҥорбута. Итинник справочныгы Уус-Алдан ороҥуонугар таһаартарбыта.

— Дьокуускайга статуправлениеҕа үлэлиир кэммэр төрөөбүт Намым ороҥуонун справочныгын бэлэмниир санаа көтөн түспүтэ. «Колхоз сирдьитэ» хаһыат үлэһитэ В. Л. Еремеев «Нам улууһун былыргыта» диэн ааттаан хомуйбут үлэбин көрөн: «Эн наһаа үчүгэй уонна наадалаах дьыаланан дьарыктанар эбиккин. Саха АССР 40 сылынан сибээстээн, биһиги хаһыаппытыгар ороҥуон историятын сырдатар рубрика астыбыт. Бу матырыйаалгын чочуйан биһиэхэ ыытаар эрэ» — диэн көрдөспүтэ. Матырыйаал 1962 с. олунньу 14 к. нүөмэргэ бэчээттэммитэ. «Нам улууһа революция иннинэ», «Советскай былаас бастакы сылларыгар» үлэлэрбин суруйбутум, — Терентий Иванович кинигэтин суруйбут сылларын ахта санаан ылбыта.

Улууһун историятыгар аналлара. Ынах төрөөн, үрүҥ ас элбиирэ. Үүт оргуйбут чугуунун кэһээһинин былдьаһыы буолара. Сарсыарда күөрчэхтээх лэппиэскэ, суорат истэрин көпөтөрө. Үссэммит оҕолор сөтүөлүүллэрэ, мохсуолууллара, лапталыыллара, атах оонньуутун тэрийэллэрэ.

Терентий ойуун кыырарын, олоҥхоһут туойарын, былыргы ыһыахтары, сиэри-туому барытын көрбүтэ.

— Мин саха омугун революция иннинээҥи хаалыылаах, ыар олоҕун тобоҕун бүтэр уһугун баттаһа төрөөбүт буоламмын арыгылааһын, хаартылааһын, баттал содулларын, оччотооҕу олох ыарахаттарын эппинэн-хааммынан билбитим, — диир Терентий Иванович.

Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии саҕаланыытыгар сэттис кылаас кэнниттэн Булуҥ ороҥуонугар Тиит-Арыы бөһүөлэгэр балык туулаччыынан үлэтин саҕалаабыта. Доруобуйатынан сыыллан, армияҕа сулууспалаабатаҕа. Балык заводун кэнниттэн НКВД-га деловод-статистигынан, онтон милиционерынан үлэлээн баран, доруобуйатынан уурайан, Быков Мыс нэһилиэгэр аҕаар балаҕан сэбиэдиссэйинэн, комсомольскай тэрилтэ секретарынан,ЫБСЛКС РК инструкторынан үлэлээбитэ. 1946 с. балаҕан ыйытан 1986 с. тохсунньу 6 күнүгэр диэри Улахан Мархаҕа, Намҥа, Алларааа Халымаҕа, Дьокуускайга, Уус-Алданҥа, Приленскэй ТПУ-га, Средненскэй ороҥуонна статуправление инспекторынан уһун кэмнэ үтүө суобастаахтык үлэлээн, дьоҕурдааҕа, дьоҥҥо-сэргэҕэ үтүө сыһыаннааҕа биллибитэ. Учуот уонна отчуотунас дьыалалара олохха киирэллэригэр, тэрилтэ материальнай базатын бөҕөргөтүүгэ, саҥа техниканан хааччыйыыга кылаатын киллэрбитэ. Хара маҥнайгыттан «Киһи олоххо уонна үлэҕэ кырдьыксыт, чиэһинэй буолуохтаах» диэн принцибинэн салайтарбыта. Итинник ирдэбили бастатан туран бэйэтигэр уонна бииргэ үлэлиир коллегаларыгар туруорбута. Госстатистика ситимигэр 40 сыллаах үлэтин устатыгар оччотооҕу кэм быһыытынан хас биирдии отчуот сыыппаратын логическай, арифметическай уонна натуральнай бөрэбиэркэ кэнниттэн докумуоннга киллэрэллэрэ. Барытын аҕаан-суоттаан көрдөххө, киһи санаатаҕына, санаата кыайан тиийбэт олус элбэх, мындыр уонна түбүктээх үлэтэ. Ити үлэлэр түмүктэригэр үгүс сыыһа-халты арыллан, көннөрүллүбүтэ.

Т. И. Замятин 1946 с. Булуҥ ороҥуонугар комсомолга үлэлиир кэмигэр Күһүүрдээҕи педучилищеҕа литературнай куруһуок баара. Онно аан бастаан «Балыксыт ырыата» диэн хоһоону суруйбута олохтоох хаһыакка бэчээттэммитэ. Дьэ ити кэмтэн ыла уруучукатын илиититтэн араарбакка, хоһоону, ыстатыйалары суруйар идэлэммитэ.

«Ленин суола» хаһыат урукку редактора Н. М. Рыкунов Терентий Иванович үлэлэрин үрдүктүк сыаналыыра уонна оонньуу-күлэ: «Уолаттаар, мин убайым Тэрэнтэй илии баттаһыныгар үтүөлээх ааттарын барытан киллэримэҥ, элбэҕэ бэрт» — диирэ. Терентий Иванович ити хайдаҕалы үйэ аҥарыттан ордук кэмнэ эҥкилэ суох үлэлээн ыллаҕа.

Т. И. Замятин өр сыллаах, үтүө суобастаах үлэтэ дьонун-сэргэтин киэҥ биһирэбилин ылбыта, Правительство наҕараадаларынан бэлиэтэммитэ. Тыыл, үлэ ветеранын түөһүн «1941-45 сс. Аҕа дойду Улуу сэриитигэр «Килбиэннээх үлэтин иһин» уо. д. а. мэтээллэр киэргэтэллэр. РСФСР үтүөлээх экономиһын, СР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитин, Нам ороҥуонун Бочуоттаах гражданинын ааттара инэриллибиттэрэ. Статистикаҕа ситиһиилээх үлэтин ССРС, РСФСР КСУ-рын, үс төгүл САССР Үрдүкү Сэбиэтин Президиумун Бочуотунай грамоталара, үгүс махтал суруктар туоһулууллар.

Улуус Ытык киһитэ олоҕун опытыгар олоҕуран, ыччаттарыгар туһаайан:

— Киһи баайа, дьоло — оҕото. Төрөппүт оҕоҕутун киһини, ордук кыргыдьаҕастары ытыктыырга, чиэһинэй, кырдьыксыт буоларга, үлэни, үөрэҕи таптыырга иитиэхтээххит. Оҕолор бэйэлэрин олохторунан, үөрэхтэринэн, үлэлэринэн, оҕолорунан-уруулларынан төрөппүттэрин үөрдүөхтээхтэр. Төрөппүттэрин кырдьар саастарыгар сыа-сым курдук тутан көрүөхтээхтэр-истиэхтээхтэр. Кырдьаҕастар көмүс уҥуохтарын көтөҕөн, Ийэ буордарыгар туттарыахтаахтар. Дьэ, ити буолар оҕо төрөппүтүгэр иэһин төлөөһүнэ;

— киһи киһиэхэ атас-доҕор буолуохтаах. «Бары биир киһи, биир киһи барыбыт туһугар» — диэн принцибинэн салайтаран, күүһү түмэн, үлэлээн-хамсаан, дьоҥҥутугар эйэҕэстик сыһыаннаһан олоруохтааххыт;

— өбүгэлэрбит үтүө үгэстэрин кэриэстээн уонна ытыктаан көнө , үтүө майгыгытынан, үөрэххитинэн, үлэҕитинэн киниларин ааттатыҥ;

— кырдьыксыт, чиэһинэй, ирдэбиллээх, кураанаҕы эрэннэрбэт буолуҥ диэн кэс тылларын аҕабыт.

Оҕо сааһыттан үлэҕэ эриллибитэ, сэрии уонна сэрии кэннинээҥи ыар сыллар, милицияҕа үлэлиир кэмигэр өрүс эстэ турдаҕына хаайыылааҕы туораппыта, хоту командировкаҕа баран иһэн, өйүөтэ суох кэриэтэ биэс суукка буурбаҕа хаайтарбыттара, айаннаан истэхтэринэ үөр бөрө эккирэппитэ, бандеровецтар илиилэриттэн өлө сыспыта, чугас дьонун, аймахтарын сүтэриитэ кини киһи уонна үлэһит быһыытынан буһуутугар-хатыытыгар олох дьиҥнээх оскуолатынан буолбуттара.

Дьоһун дьиэ кэргэн сэттэ оҕону төрөппүтүттэн үһэ үөрэнэн, идэни баһылаан, ыал буолан, оҕолонон-уруулланан, дойдуларыгар олороллор. Ытык Кырдьаҕас сэттэ сиэн, биир хос сиэн тапталлаах эһээлэрэ.

Т. И. Замятин үгүс ыарахаттардаах уонна кэрэхсэбиллээх олоҕор бу күннэргэ 75 сааһын туолла. Ытыктыыр киһибитин үөрүүлээх үбүлүөйүнэн истиҥник эҕэрдэлиибит. Үбүлээргэ уонна чугас дьонутар уһун үйэни, таһаарыылаах үлэни, дьоллоох олоҕу баҕарабыт!

Виталий СЫРОМЯТНИКОВ
2000 с., ахсынньы, Нам с.

«Эҥсиэли хочотугар» кинигэ салгыыта

XX-с үйэ бүтэҕик уон сыллара

II. ПРОМЫШЛЕННОСТЬ, ТУТУУ, СИБЭЭС, ТРАНСПОРТ
1. ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

«Эҥсиэли хочото» диэн кинигэ 138-142 страницаларыгар промышленность салаатыгар этиллэринэн XII-с бэтилиэккэ сылларыгар Нам оройуонугар түөрт кыра-кыра оройуон нэһилиэнньэтин, тэрилтэлэрин наадаларын хааччыйар соруктаах промышленнай тэрилтэлэр халбаҥа суох үлэлииллэрэ. Баҕарга барыта оройуон үрдүнэн 211 киһи үлэлээбит. Уопсай оҥорон таһаарар бородууксуйатын кээмэйин оччотооҕу сыананан 5059 тыһ. солк. тириэрдибиттэрэ. Оройуоҥга урукку туттан олохтоох промышленнай тэрилтэлэриниэн бааллара: арыы завода (дир. В.Д. Жиркова), лесопуун (нач. Е.Е. Тарасов), типография (дир. Т.Е. Сивцев), Дьокуускайдаатыы дьиэ малын оҥорор фабрика Намнаатыы сыаҕа, кэлин «Маһы таҥастыыр комбинат» диэн (дир. П.И. Слепцов) үлэлээбиттэрэ.

Бу коллективтар XII бэтилиэккэ сылларыгар бары кэриэтэ былааннарын эриэ-дэхси толорон испит, сылтан-сыл аайы оҥорон таһаарыыларын 1,5-2,5 %-ҥа диэри үрдэтэн, ортотунан биир үлэһит ыйдаатыы орто хамнаһа 4,12-10,4 %-ҥа, сорох тэрилтэлэр үлэһиттэрин хамнастара 25-76 % диэри үрдэтэбит. Ол эрээри бу кэмнэргэ «уларыта тутуу» диэн хамсааһын, онтон рыночнай экономикаҕа көһүү курдук хамсааһын үгэннээн турар дьалхааннарыгар оҥоһуллар бородууксуйа сыананата, хамнас төлөбүрэ өрө эккирии турар кэмигэр үлэлэммит үлэ кээмэйэ дьиҥнээхтик учуоттаммат, тэҥнэммэт буолан барбыта. Харчытыгар таһааран көрдөххө үлэ оҥорумтуота балачча үрдээбит курдук эрээри натуратынан көрдөххө туох да тутулуга суох таҥнары түһүү тахса турара көстөр.

Бэтилиэккэ бүтэһик сылларыттан (ордук 1988 сылтан) үөһэттэн саҕаламмыт политическай, экономическай-финансовай уларытыылар сабыдыалларынан электроэнергияҕа, көрүүчэйгэ, материальнай сыаннастарга сыаналар наһаа чаастатык уларыйыыларын суотугар оройуон сорох промышленнай тэрилтэлэригэр улахан ыарахаттар үөскээбиттэрэ. Сорох тэрилтэлэр: арыы собуота, лесопуун, маһы таҥастыыр комбинат (ДОК) моҥкуруттаан улахан иэскэ киирэннэр сабыллар кутталга киирэн барбыттара. Матырыйаал, техника кэлбэт, хамнас төлөммөт буолан тэрилтэлэр истэринээҥи сорох үлэ салаалара (сыахтар) сүрүн сириэстибэттэн өлүүлэрин-чаастарын ыла-ыла туспа арахсан «кооператив» буолуулара , а.э. ыһыллыылара саҕаланар. 1991-1994 сылларга диэри үлэ бу салаатыгар туох да былааннаах үлэ барбатаҕа. Сорохтор «малай предприятие», АО, ООО эҥин буолуталаабыттара, сорох техникаларын, оборудованиеларын чааһынайга ылбыттара (приватизациялаабыттара).

Ол түмүгэр бу сылларга дьиҥнээхтик толору кыахтарынан үлэлиир тэрилтэлэр аҕыйаабыттара. 1995 сыл бүтүүтүгэр улуус үрдүнэн толору үлэтэ суох киһи уопсай ахсаана үлэлиир кыахтаах дьонтон 0,9 % буолбут. Үлэ уонна дьарыктаах буолуу киинигэр 400-кэ киһи кэлэн үлэ көрдөспүт, онтон баһыйар элбэх өттө эдэр ыччат уонна дьахтар. Үлэҕэ уонна дьарыктаах буолуута киин (Прокопьев), экономика отдела (Винокурова), кыра уонна орто бизнес (Колесов) иһитиннэриилэринэн правительство уонна улуус бюджетыттан үлэҕэ ылыыга 108 миэстэҕэ 430 мөл. солк. улуус бюджетын нөҥүө көрбүттэр. Ол олох кыра. Правительство өттүттэн үбүлээһин политиката кыайан оҥоһуллубатаҕын түмүгэр бүтүн республика да үрдүнэн, биллэн турар, ол иһигэр биһиги улууспутугар эмиэ, улахан экономическай өттүнэн охсуу оҥоһуллубута. Тэрилтэлэр икки ардыларыгар иэс улаатыыта, үлэҕэ-хамнаска төлөбүр кыайан оҥоһуллубат буолуута улаатан испитэ.

1993 с. түмүгүнэн оччотооҕу оптовай сыананан улуус үрдүнэн 1648,1 мөл. солк. эрэ бородууксуйа оҥоһуллубут буоллаҕына, ити 1992 сыллааҕыттан 72,4 %-гар тэҥнэнэр. Ордук ыарахан балаһыанньа эт-үүт комбинатыгар (оччотооҕу директор А.В. Харитонов) үөскээбитэ, арыычча үчүгэй соҕус балаһыанньалаах типография (дир. Т.Е. Сивцев) ааспыт сылтан бородууксуйатын 22,7 % үрдэппитэ.

1995 сылга диэри улууска промышленноска хамсааһын Президент М.Е. Николаев көҕүлээһининэн «Туймаада-Даймонд» диэн АО иһиннэн алмааһы кырыылыыр собуот (АКЗ) тэриллибитэ. Көрдөрүүлэрэ сылтан сыл аайы таҥнары түһэн испитэ. 1994 сылга натуранан көрдөрүүлэрэ 1993 сыллааҕыта 25 %, 1995 сылга 1994 сыллааҕар 12,3 %-нан намыһах буолбута. Ордук эт-үүт собуотун балаһыанньата салгыы мөлтөөн испитэ. Холобур, 1994 с. 161 тонна ынах арыыта оҥоһуллубут буоллаҕына, 1995 сылга 40 эрэ тонна арыы, эт 281 тонна оҥоһуллубут буоллаҕына, 50 тонна эрэ, үүтү оҥоруу 26 төгүлүнэн аҕыйах оҥоһуллубута. Аны совхозтар суохтар, тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын оҥоруунан дьарыктанар КП-лар, баанынай хаһаайыстыбалар сүөһүлэрин, үүттэрин киниэхэ туттарбаттар, бэйэлэрин нэһиилэ хааччыналлар. Ол иһин ММЗ уопсай оҥорон таһаарыыта 70 %-нан аҕыйаабыта. Типография 1994 сыллааҕар үлэтин кээмэйин 1995 с. 13 %-нан аччатта. Кэлэр сылтан улуус хаһыата куоракка модульнай сибээһинэн бэчээттэнэр буоларынан типография оҥорон таһаарыыта лаппа аҕыйыахтаах. Алмааһы кырыылыыр саҥа тэрилтэ бу иннинээҕи сылыттан каратынан 44 % үлэтин кээмэйин үрдэттэ буолан баран, сырьетунан хааччыллыыта ыарахаттардаах. ДОК уонна лесопуун көрдөрүүлэрэ наһаа куһаҕана суох, ол гынан баран натуральнай өттүнэн мас тиэйиитэ, оҥоһуута биллэрдик намтаата. Арай лесопуун сайылык (даача) дьиэ көҥдөйүн оҥорон атыылааһынын суотугар көрдөрүүтэ үрдүк соҕус. ДОК буоллаҕына бу иннинэ 300 куб. м. маһы эрбэппит буоллаҕына 1995 с. 1325 куб. м. маһы эрбэтэн ол суотугар балаһыанньаттан таҕыста. Улуус үрдүнэн 1995 с. валовай бородууксуйа промышленноска 12,3 %, ол иһигэр норуот туттар табаарын оҥорууга 33 % намтаабыт.

Улуус үрдүнэн оҥорон таһаарар үлэҕэ барыта 3585 киһи 1996 сыллаахха үлэлээбит эбит буоллаҕына, о.и. промышленноска 2,3 %-на эрэ үлэлээбит. Бу сыл кинилэр бары кэриэтэ ночооттоохтук үлэлээбиттэр. Онноокор 1995 сылга диэри барыстаахтык үлэлээбит типография эмиэ ночооттоммут. «Ас-үөл» ГУП бу сыл тэрээһининэн, уларыта тутуунан дьарыктанар буолан буолуо, сыана ыараан арыыны оҥоруутун стоимоһа ыараан (1 кг. арыыы сыананата 60-70 тыһ. солк. оччотооҕу харчынан турар буолан) 500 мөл. солк. ночоокко тэбиллибит. 1 л үүт бэйэҕэ турар сыананата 5 тыһ. солк. буолан, биэрэр дотациялара кыайан саппат. ПКБ уонна «Алаһа» АО-р эмиэ ночооттоохтор. ПКБ бу иннинээҕи сылга 600 мөл. солк. ночооттоох этэ, быйыл 400 мөл. солк., оттон «Алаһа» 100 мөл. солк. ночооттоох буоллаллара күүтүллэр. Оттон саҥа АКС-пут 1996 с. эмиэ 600 мөл. солк. ночооттоох буолуоҕу. Онон улуус экономикаҕа сулууспата суруйарынан 1996 сылга улуус уопсай ночоото 2 млрд. солк. буолуох курдук дэнэр.

Этиллибитин курдук 1994-1997 сылларга урукку улуус промышленнай тэрилтэлэрэ сорохторо банкроттаан, иэскэ хапчаттаран, харчы-үп боппуруоһа ыараан ыһылларга, эбэтэр атын үлэ хайысхатын көрдөөҥнөрө тийбиттэрэ. Ол курдук Намнаатыы ПКБ ОАО саҥа директора М.И. Румянцев: «1995 сыл сайыныттан маһынан туттарга туох үлэ көстөрүнэн үлэлээн олоробут. Аастыт сылга 400 тыһ. солк. тутар-өрөмөөннүүр үлэлэри ыыттыбыт, 240000 тыһ. солк. (үксүн тэрилтэлэр сакаастарынан) мебель оҥордубут, 900 куб. м. пиломатериал атыылаатыбыт». Ол аата бастайааннай былааннаах үлэ суох. Оттон лесопуун 1997 с. олунньу ыйын 15 күнүттэн ыла бэйэтин үлэтин тохтоторун туһунан (реорганизациялаҕа) барарын туһунан «Ленин суола» хаһыакка 11.02.1997 с. биллэрии таһаарыта 3585 киһи 1996 сылларга үлэлээбит эбит буоллаҕына, о.и. промышленноска 2,3 %-на эрэ үлэлээбит. Бу сыл кинилэр бары кэриэтэ ночооттоохтук үлэлээбиттэр. Онноокор 1995 сылга диэри барыстаахтык үлэлээбит типография эмиэ ночооттоммут. «Ас-үөл» ГУП бу сыл тэрээһининэн, уларыта тутуунан дьарыктанар буолан буолуо, сыана ыараан арыыны оҥоруутун стоимоһа ыараан (1 кг. арыыы сыананата 60-70 тыһ. солк. оччотооҕу харчынан турар буолан) 500 мөл. солк. ночоокко тэбиллибит. 1 л үүт бэйэҕэ турар сыананата 5 тыһ. солк. буолан, биэрэр дотациялара кыайан саппат. ПКБ уонна «Алаһа» АО-р эмиэ ночооттоохтор. ПКБ бу иннинээҕи сылга 600 мөл. солк. ночооттоох этэ, быйыл 400 мөл. солк., оттон «Алаһа» 100 мөл. солк. ночооттоох буоллаллара күүтүллэр. Оттон саҥа АКС-пут 1996 с. эмиэ 600 мөл. солк. ночооттоох буолуоҕу. Онон улуус экономикаҕа сулууспата суруйарынан 1996 сылга улуус уопсай ночоото 2 млрд. солк. буолуох курдук дэнэр.

Этиллибитин курдук 1994-1997 сылларга урукку улуус промышленнай тэрилтэлэрэ сорохторо банкроттаан, иэскэ хапчаттаран, харчы-үп боппуруоһа ыараан ыһылларга, эбэтэр атын үлэ хайысхатын көрдөөҥнөрө тийбиттэрэ. Ол курдук Намнаатыы ПКБ ОАО саҥа директора М.И. Румянцев: «1995 сыл сайыныттан маһынан туттарга туох үлэ көстөрүнэн үлэлээн олоробут. Аастыт сылга 400 тыһ. солк. тутар-өрөмөөннүүр үлэлэри ыыттыбыт, 240000 тыһ. солк. (үксүн тэрилтэлэр сакаастарынан) мебель оҥордубут, 900 куб. м. пиломатериал атыылаатыбыт». Ол аата бастайааннай былааннаах үлэ суох. Оттон лесопуун 1997 с. олунньу ыйын 15 күнүттэн ыла бэйэтин үлэтин тохтоторун туһунан (реорганизациялаҕа) барарын туһунан «Ленин суола» хаһыакка 11.02.1997 с. биллэрии таһаарыта

ЫТЫКТАБЫЛЛААХ ТЕРЕНТИЙ ИВАНОВИЧ!

Өр сылларга улуус хаһыатын редакциятын кытта ыкса сибээстээхтик үлэлээбит общественнай корреспондеммытын, Нам улууһун историятын торумнаан суруйан хаалларбыт тугунан да сыаналаммат үтүөлээх летописеҥы 75 сааскын туолар үөрүүлээх күнүнэн итиитик-истинник эҕэрдэлиибит! Өссө да өр сылларга олорон үлэлииргэр-хамсыыргар ис сүрэхтэн баҕарабыт!

«Эҥсиэли» хаһыат редакцията

Промышл-й бородууксуйа (фактич. оччотооҕу сыаналарынан) мөл. солк.		Производство сүрүн көрдөрүүлэрэ: Дьыалабыай мас (кбм.)	Пиломатериал (эрбии бородуукс.) тыһ. кбм.	Үүттэн оҥоһуу тонна	Эттэн оҥоһуу тонна
1985 с.	4	22,1	7,8	5907	-
1990 с.	4	23,0	13,0	6190	671
1991 с.	28	18,8	12,6	2600	677
1992 с.	185	19,7	10,3	2116	789
1993 с.	1449	10,1	7,0	676	625
1994 с.	4447	6,1	4,2	996	492
1995 с.	3319	3,8	1,5	181	276
1996 с.	6374	2,8	3,9	78	570
1997 с.	2359	0,9	1,1	549	114
1998 с.	1300	0,7	0,3	591	91
1999 с.	2755	0,6	0,1	270	29

Дьэ ол иһин улуус салалтатын иннигэр үлэ саҥа салааларын тэрийии, дьону үлэнэн хааччыйыы улахан соруга турбута. Бу хайысхаҕа бастакы улахан саҕалааһын Якутскайдаатыы алмааһы кырыылыыр собуоттары салайар «Туймаада-Даймонд» диэн АО кытары кэпсэтэн, дуогабардаһан 1994 сылтан Нам селотугар алмааһы кырыылыыр завод (АКЗ) үлэтин саҕалаабыта. «ЛС» хаһыакка 30.04.1998 с. Аммосов К.Е. суруйарынан ити сыл барыта АКЗ-га 30 киһи, о.и. производствоҕа быһаччы 17 киһи, олортон 10 киһи кырыылааччынан үлэлээбит. Ол курдук кинилэр:

1994 с. 815,18 карат бриллианы кырыылаабыттар.
1995 с. 1307,28 карат -»-
1996 с. 2114,21 карат -»-
1997 с. 1962,12 карат -»-

Бу сыллар усталарыгар АКЗ үлэтигэр элбэх ыарахаттар эмиэ бааллара, ол сылыттан сибээстээҕэ. Үлэтэ суох дьахталлары үлэҕэ тардар-көҕүлүүр Л. Попова тэрээһининэн улуус предприниматель дьахталларын ассоциацията тэриллэр. Кинилэр сүнньүнэн фермерскэй, коммерческай уонна өөрөө оҥоруунан дьарыктаналлар. Намнаатыы ПКБ ОАО 1997 сылтан үлэтэ биллэрдик сэргэхсийэн эрэр. Кини олохтоох матырыйаалтан - мастан дьиэ малын оҥорууну сахалыы калоритаах тэрилтэлэр, биирдиилээн дьон сакаастарынан оҥорор. Бу тэрилтэ тутаах үлэһиттэринэн ПКБ ОАО солбуйар директора Макаров А.Г., бригэдьиир Новгородов В.Н., столяр Аргунов А.И. 1997 с. барыта 30-са үлэһиттээхтэр, 1 млрд. 400 тыһ. солк. бородууксуйаны, өөрөө оҥорбуттар.

Ол эрээри улуус промышленнай тэрилтэлэрин иэстэрэ билигин да элбэх, оҥорон таһаарыы сыл аайы эриэ-дэхси буолбат, үбүлээһинтэн тутулуктаах. 1999 с. тохсунньу ыйын 12 күнүгэр «Эҥсиэли» хаһыат суруйарынан улуус биэс промышленнай тэрилтэлэрэ улахан кредитнэй иэстээхтэрин түмүгэр, үпхарчы суоҕунан бары даҕаны оҥорон таһаарар бородууксуйаларын кээмэйин лаппа таҥнары түһэрдилэр:

Ол курдук ПКБ 1998 сылга сүрүн үлэтэ диэн деловой уонна оттук мас бөлөмө, 200 куб. м. пиломатериалы уонна сааскы халаан уутугар эмсэҕэлээбиттэргэ көмөлөстө, онон улахан көдьүүстээх түмүгэ суох. ПКБ таҥас тигиитинэн, атах таҥаһын тигиинэн, улларыынан, парикмахерскайынан үлэлээн дохуот киллэриннэ да, бу иннинээҕи сылтан көрдөрүүтүн 27,8 бырыһыанынан түһэрдэ. Кинини кытары бу үлэнэн бастаан С.Д. Евсеева, онтон И.В. Колмогоров директордаах УПК дьарыктанан конкурент буолла. Типография үлэтин кээмэйин эмиэ 64,8 %-ҥа диэри намтатта (дир. Дьяконов М.Н.).

2000 сыл тохсунньу ыйын 22 к. улуус экономикаҕа салаатын иһитиннэриитинэн промышленность салаатыгар үлэлиир биэс тэрилтэ, улуус оҥорон таһаарар тэрилтэлэрин оҥорон таһаарар бородууксуйатын, билигин баара эрэ 2,1 %-нын ылар. Маны биирдии тэрилтэлэриниэн кылгастык характеристикалаан көрдөрөр буоллахха:

Намнаатыы ПКБ АО (1995 сыл улуус салалтата уонна социальнай харалта 350 мөл. солк. кредит биэрэн өрүһүйбүттэр). Билигин бу тэрилтэ экономикатын туруктаах оҥоруута бастатан туран үлэ тэрээһинин уонна салайыы структуратын уларытан, кредит ылан, гос. сакааһы оҥотторон, о.и. бюджетнэй тэрилтэлэргэ кыра мебели оҥоруутун син чөлүгэр түһэн эрэр диэххэ сөп. «Быткомбинат» АО сүрүн дьарыга син биир ис-тас таҥастары, атах таҥаһын тигии, улларыыы уонна баттах кырыйыыта. Сүрүннээн үлэлиир дьиэтин куортамнаан, онтон үбүлээн олорор.

Типография. Бу хаһыат куоракка бэчээттэнэр буолуоҕуттан ыла экономическай балаһыанньата мөлтөөтө. Билигин үксэ кыра сакаастары оҥорор. Оборудованиета эргэрдэ. Кредит ылан кыра саҥа оборудованиены атыылаһан тэрилтэлэр сакаастарынан, нэһилиэнньэҕэ өөнү оҥордоҕуна, рекламалаһыныынан эрэ дохуоттанар кыахтанна.

АКЗ, 1988 сылга диэри ночооттоохтук үлэлиир этэ. Онтон «Туймаада-Даймонд» иһиннэн үлэлиир «Эрэл» ХЭО филиалын быһыытынан үлэтин саҕалаата. 1999 сылга финансовай турута тэҥ-тэҥэ таҕыста. Ол гынан баран кыра кээмэйдээх алмааһы кырыылыыр буолан былаанын толорбото. Ол да буоллар 1998 сыллааҕар бриллиант оҥоһуутун 3 төгүл улаатыннарбыт. 2000 сылтан учредителлэр быһаарыыларынан филиалтан тахсан бэйэтэ туспа тэрилтэ буолла. 2000 сылга үлэтин кээмэйин 1,5 мөл. долларга тиэрдэр баҕалаах. Билигин 40-ча үлэһиттээх.

«Үрүг-ас» тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын астыыр потребительскэй кооператив буолла. Кини учредителлэриниэн баанынай уонна кэтэх хаһаайыстыбалар буолаллар. Үүтү астыыр шведскэй оборудованиенан үлэлиир. 1999 с. барыта 1266 тыһ. солк. кредит ылан нэһилиэнньэттэн сырье ылан 707 тыһ. солк. суумалаах бородууктаны оҥорон куоракка батарда. 2000 сылтан чугас нэһилиэктэри хабан 2000-тан итэҕэһэ суох үүтү соҕотуопкалыахтаах. Маны таһынан бурдуктан, эттэн эмиэ бородуукта оҥоруохтаах.

Бу 5 тэрилтэттэн ураты улуус салалтата I Хомустаахха алмааһы кырыылыыр саҥа филиал үлэтин саҕалаата. Хамаҕаттаҕа оҕуруот аһын, хортуоппуйу куурдар, хатарар, пакеттыыр сыах аһыллыахтаах.

Үөдэйгэ сир анныттан ыраас ууну ылан минеральнай утах кутуллан атыыланыахтаах. Балыгы астыыр сыах, эти астыыр сыах аһыллыахтаахтар уонрна бэйэбит бурдукпут аһын астаан атыыга таһаарыахтаах. Итинник ньыманан улуус салалтата (А.Н. Ядреев) үлэ миэстэтин таһаарар дьонун үлэлээх, хамнастаах оҥорорго дьулуһар.

Онон Нам улууһугар элбэх киһини үлэнэн хабар бөдөҥ промышленнай тэрилтэ суох, кэлин да улаханнык сайдар кэскилэ көстүбэт. Кыра-кыра промышленнай хайысхалаах тэрилтэлэр, кооперативтар тэриллиэхтэрин сөп. 1999 с. Дьокуускай куоракка статистика Госкомитета бэчээттэппит «Экономика улусов и городов 1985-1998 гг.» диэн сборнигыттан (102 стр.) Нам улууһун промышленноһын уопсай түмүк сыыппараларын билиһиннэрдэххэ:

(Таблицаны көр)

Дьэ мантан көрдөххө даҕаны промышленнай бородууксуйаны оҥоруубут натуранан олох таҥнары түһэн иһэр, оттон харчытынан киһи сатаан тэҥнээбэт. Онон бу сыыппаралары эмиэ сэрэнэн табатык сыаналыахха наада.

Урут промышленность салаатыгар «СХТ» өрөмөөннүүр үлэ, «Сельэнерго» электроэнергияны оҥорууга киирэр буолаллара, олор бары эстэн тураллар, отчуокка суохтар.

Т. ЗАМЯТИН,
РФ үтүөлээх экономиста,
улуус бочуоттаах гражданина

(Салгыыта бэчээттэниэ)

БАРЫТА ОҔО ТУҺУГАР

1968 сыллаахха бастаан үлэлии кэлэрбэр оскуолаҕа киириэн иннинээҕи саастаах оҕону иитиигэ улахан болҕомто ууруллубат быһыылаҕа, тоҕо диэтэххэ, миигин тыа хаһаайыстыбатын специалиһын совхозка сүөһүгэ үлэлээбит киһини модьуйан туран оҕо иитиитигэр анаан ыыппыттара.

Аҕыйах ый иитэччинэн үлэлээтим, оччолорго Анна Семеновна Дьяконова анал дошкольнай үөрэхтээх иитэччи үлэлиирэ, кини сүбэтинэн, быһаччы көмөтүнэн, ыйыытынан-кэрдиитинэн үлэлээн истэхпинэ аны сэбиэдиссэйдээ диэтилэр, оҕолорго эрэ үлэлээбэт сыалтан сөбүлэһэн аны салайааччы буолан хаалбытым. Детсадпыт бүтүннүү оһоҕунан оттуллар, урукку оскуола дьиэтэ биһиэхэ үлэлиирбитигэр букатын табыгаһа суоҕа, куукуна, прачечнай барыта биир дьиэҕэ олус кыараҕаһа, санитарнай өттүнэн эппиэттээбэт этэ. Сылтан-сыл уларытан-тэлэритэн, уунан ититэр системаҕа киллэрэн, шиферинэн кырыыһатын уларытан, таһыгар куукуна-прачечнай дьиэ туттаран, оонньуур уонна спортивнай площадка оҥостоммут арыыйда оҕо тэрилтэтигэр майгынныыр буолбуппут. Туох баар үлэбитин үлэһиттэр бэйэбит оҥорорбут, өрөмүөннүүрбүт, уһанарбыт, матырыйаалбытын бэлэмнэнэн мас кэттэрэн баран пилорамаҕа хайыттаран соһоҥсыһан тиэйэн аҕаларбыт, быһанотон устуруустаан уһанан тигинэтэн барарбыт.

Иитэр-үөрэтэр үлэ тупсуутугар Т.И. Попова, онтон Л.П. Черноградская РОНО-ҕа дошкольнай методистарынан ананан үлэлээбиттэрин эрэ кэннэ кинилэр быһаччы көмөлөрө, сүбэлэрэ, ыйыылара-кэрдиилэрэ уонна үрдүк ирдэбиллэрэ улахан оруолу ылбыттара, биһиэхэ эрэ буолбакка бүтүн оройуон үрдүнэн оҕо тэрилтэлэригэр. Оҕону табатык иитиигэ үөрэтэр-көрдөрөр пособие сүрүн оруоллаах, ол иһин оройуонҥа араас конкурстар, быыстапкалар ыытыллар буолбуттара. Онно дьэ түүннэри-күнүстэри сатаасатаама бука бары ылсан үлэлиирбит, ким даҕаны туора турбата, аккаастаммата. Үлэһиттэрбит үксэ кырдьаҕастар, доруобуйалара мөлтөөн совхоз ыарахан үлэтин кыайбат дьону оҕо тэрилтэтигэр биэрэллэрэ. Хата ол дьонуҥ үлэҕэ олус бэриниилээх, кыһамныылаах, эппиэтинэстээх, ис сүрэхтэриттэн кыһаллан үлэлииллэрэ. Ол да иһин үлэбит син үчүгэй түмүктэнэрэ. 1976 сылтан үс группалаах 75 миэстэлээх дьааһыла-саад буолбута. Анал үөрэхтээх специалистар кэлбиттэрэ. Бэйэбит кыргыттарбыт кэтэхтэн үөрэнэн специальность ыланнар үлэлииргэ быдан чэпчээбитэ. Итэр-үөрэтэр үлэ дьааһыланнан саҕалаан биир ситимнээхтик ыытыллара, ол оҕо оскуолаҕа киирэн ситиһиилээхтик үөрэнэригэр улахан оруоллаах.

Дьааһыла-саад материальнай базата бөҕөргүүрүгэр, учебнай пособие хаҥыырыгар, оҕо оонньуурун араада дэлэйэригэр, аһыыр ас ассортименын элбэтэргэ, бэлэмнэнэр хаачыстыбатын тупсараргa ахсаабат кыһамныыбытын уурарбыт. Оҕолор доруобуйалара айгыраабатыгар, этхаан өттүнэн сөптөөхтүк сайдалларыгар, улааталларыгар, дьааһыла-саад истас, санитарнай туругун тупсарыы, санэпид режими тутуһуу боппуруостарын 30-тан тахса сыл устата старшай медсестра Колосова Евгения Прокопьевна олоҕун тиһэх күннэригэр тиийэ толорон кэлбитэ. Бары профилактическай прививкалары, вакцинациялары уонна документациятын барытын бэйэтэ толорорго сүрдээх эппиэтинэстээх, кыһамныылаах дэгиттэр дьоҕурдаах специалист этэ.

Тустаах үлэбит таһынан совхозка үгүстүү көмөлөһөрбүт: ол курдук хастыы эмэ ый доярка-лыырбыт, сыбах сыбыырбыт, эбии аһылык бэлэмигэр, былах быһыытыгар, талаҕынан сиппиир баайыытыгар, от оттоохунугар, саас хотоҥҥо төрүөх кэмигэр дьуһуурустубаҕа түүн хонорбут, быа хатарбыт, тыа солоохунугар, сиэрдийэ кэрдиитигэр быыстала суох субуотунньуктарга сылдьарбыт, сороҕор онно хамнас төлөөтөхтөрүнэ детсадпыт наадатыгар туттарбыт.

Бары кырдьаҕас үлэһиттэрбит пенсияҕа тахсыахтарыгар дылы үлэлээбиттэрэ, үксүлэрэ билигин биһиги кэккэбитигэр суохтара сүрдээх хомолтолоох, кинилэри өрүү өйдүүбүт, саныыбыт. Кинилэр үтүө мөссүөннэрэ биһиэхэ мэлдьи тыыннаахтар, үлэҕэ сыһыаннара, эппиэтинэстэрэ кыһамныылара куруутун холобур буолуохтун.

Л.С. АНДРОСОВА,
Харыйалаах

РЕСПУБЛИКА САХА (ЯКУТИЯ) НАМСКОЕ УЛУСНОЕ СОБРАНИЕ ДЕПУТАТОВ

РЕШЕНИЕ

от 24 ноября 2000 г. N 26-1

О НАЛОГОВОЙ ПОЛИТИКЕ И НЕНАЛОГОВЫХ ПЛАТЕЖАХ НАМСКОГО УЛУСА НА 2001 ГОД

(Продолжение. Начало см. в 142 №)

Приложение № 2 к решению улусного Собрания депутатов от 24 ноября 2000г. № 26-1

ПОЛОЖЕНИЕ О ЦЕЛЕВОМ СБОРЕ С ГРАЖДАН И ПРЕДПРИЯТИЙ

1. ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

1.1. Целевой сбор с граждан и предприятий Намского улуса на программу «Семья» и «Укрепления правопорядка», устанавливается в соответствии с подпунктом «ж» п.1 ст.21 Закона РФ «Об основах налоговой системы в РФ» № 2118-1

2. ПЛАТЕЛЬЩИКИ СБОРА

2.1. Плательщиками целевого сбора являются:

* Юридические лица, независимо от форм собственности, включая иностранные юридические лица, имеющие филиалы и другие аналогичные подразделения юридических лиц осуществляющие свою деятельность на территории Намского улуса (кроме бюджетных организаций и субъектов малого предпринимательства уплачивающие единый налог на вмененный доход согласно ст.1 Закона РФ № 148-ФЗ от 31.07.98г.)

* Физические лица, занимающиеся предпринимательской деятельностью без образования юридического лица в дальнейшем именуемые предприниматели, кроме тех предпринимателей, которые перешли на уплату единого налога на вмененный доход согласно Федерального Закона от 31.07.1998г. № 148-ФЗ.

* Граждане проживающие на территории Намского улуса в дальнейшем именуемые физические лица.

3. СТАВКА СБОРА

3.1. Для юридических лиц, филиалов и представительств в размере 3 процентов годового фонда заработной платы, рассчитанного исходя из установленного законом минимальной месячной оплаты труда.

3.2. Для физических лиц и предпринимателей в размере 3 процентов от 12-ти установленных законом минимальной месячной оплаты труда в год.

4. ЛЬГОТЫ ПО УПЛАТЕ СБОРА

Освободить от уплаты целевого сбора:

* Граждан, имеющих 4 и более детей дошкольного и школьного возраста.

* Инвалидов и участников ВОВ.

* Инвалидов 1 , 2 и 3 групп.

* Матери одиночки, имеющие 2 и более детей.

* Граждан имеющих детей инвалидов до 18 лет.

5. ПОРЯДОК ИСЧИСЛЕНИЯ И СРОКИ УПЛАТЫ СБОРА

5.1. Юридические лица уплачивают сбор в сроки уплаты налога на доход физических лиц, т.е. в день выдачи заработной платы за вторую половину месяца, путем перечисления через учреждения Банка.

5.2. Предприниматели уплачивают целевой сбор через учреждения сберегательного банка, в сроки сдачи декларации о доходах в Инспекцию МНС РФ по Намскому улусу РС(Я).

5.3. Физические лица производят оплату целевого сбора из собственных средств по месту своего проживания независимо от того, работают ли они на предприятиях (учреждениях) уплачивающих этот сбор или нет. Уплата производится путем удержания из зарплаты и перечислением бухгалтерией из места работы.

5.4. Юридические лица уплату сбора производят за счет финансового результата деятельности предприятия, предприниматели за счет собственных средств.

5.5. Средства целевого сбора зачисляются по бюджетной классификации 1400502.

6. ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ПЛАТЕЛЬЩИКОВ И КОНТРОЛЬ НАЛОГОВЫХ ОРГАНОВ

6.1. Ответственность за полноту и своевременность уплаты сбора возлагается на налогоплательщиков, также предприятий удерживающих сбор от зарплаты налогоплательщиков.

6.2. При нарушении налогоплательщиком своих обязанностей несут ответственность согласно действующего налогового законодательства.

6.3. Контроль за полнотой, правильностью исчисления сбора и своевременностью его внесения осуществляет Инспекция Министерства РФ по налогам и сборам по Намскому улусу РС (Я).

Зам. Председателя улусного Собрания
Н.Н.Баишев

КЭРИЭСТЭБИЛ

Бу дьыл ахсыннны 6 күнүгэр биһиги күн-күбэй ийэбит, эбэбит, күндү кэргэним Павлова Мария Даниловна күн сириттэн барбыта биир сыла туолла. Биһиги ийэбит сүрдээх элэккэй, киэҥ дуһалаах, холку майылаах, истиҥ-иһирэх сыһыаннаах киһи этэ.

Кини оҕо сааһа сэрии ыар сылларыгар бэрт эрэйдээх, ыарахан кэмнэ ааспыта. Ол да иһин буолуо, кини хаһан да ыарахаттартан чаҕыйбат, үлэттэн хаһан да аккаастаммат, ханнык да түгэннэ санаатын түһэрбэт, дьоҥҥо-сэргэҕэ ытыктанар киһи этэ.

Кини биһигини, биэс оҕону, атахпытыгар турарбытыгар, үөрэхтээх, үлэһит дьон буоларбытыгар куруутун сырдык ыра санаа оҥостон сирдии-сүбэлии сылдьара.

Биһиги ийэбит оҕолоругар, сиэннэригэр өрүү үтүө холобур буолара. Ол курдук сүрдээх асчыт, ыраас туттулаах, итии чэйдээх ыалдьытымсах хаһаайка этэ, билиигэ-көрүүгэ тардыһан кинигэни умсугуйан туран аҕара, киниттэн үөрэнэн биһиги эмиэ бары аҕарбыт. Ийэбит айылҕаҕа сылдьарын сүрдээҕин сөбүлүүрэ, тыаҕа таҥыстаҕына күүс-уох ылар курдуга. Айылҕа тылларын, самаан сайыны көрсө сыл аайы оҕолор, сиэннэр мунньустан ийэбитин кытта бары Ньукуолун күн тыаҕа тахсарбыт, ити үтүө үгэспитин ийэбитин кэриэстээн хаһан да умнуохпут суоҕа.

Үтүө киһи доҕотторугар бэриниилээх буолар дииллэрин курдук биһиги ийэбит дьүөгэлэригэр сүрдээх эрэллээх доҕор этэ. Ол курдук кинилэр олохторун ханнык баҕарар түгэннэригэр, үөрүүлээх да, кыһалҕалаах да кэмнэригэр куруутун аттыларыгар баар буолан тэҥнэ үллэстэрэ.

Кини үтүө сыһыанын, ыллыктаах өйүн-санаатын кийииттэрэ уонна күтүөттэрэ куруутун сыаналыыллар уонна ол туһунан санаан-ахтан аааллар.

Биһиги ийэбит үтүө суобастаахтык өр сылларга Бөтүҥ маҕаһыыныгар атыылааччынан уонна сэбиэдиссэйинэн үлэлээбитэ. Тустаах үлэтигэр эппиэтинэстээхтик, чиэһинэйдик эҥкилэ суох үлэлээбитэ, дьон-сэргэ ытыктабылын ылбыта. Ону элбэх мэтээллэр уонна грамоталар туоһулуулуллар. Хас да төгүл сельсовет депутатынан талыллан нэһилиэк олоҕо тупсарыгар бэйэтин сэмэй кылаатын киллэрсибитэ. Тулаайах, ыарыһах дьону сүрдээҕин аһынара, кыаҕа баарынан көмөлөһөрө, куруук көмүскэһэрэ.

Күндү киһибит, ийэбит, эбэбит, кэргэним сырдык ыраас мөссүөнэ, үтүө санаата, эйэҕэс сыһыана, истиҥ-иһирэх таптала куруутун биһиги сүрэхпитигэр умнуллуо суоҕа. Кэлэр кэнэҕэскиэ ыччаппытыгар ийэбит туһунан кэрэ өйдөбүлү өрүүтүн ахта-саната туруохпут.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ

ИҢИРДЭҲ ТЫЛЛАР

Күндү эбэбин, аймахпытын II Хомустаах олохтоохун **ПРОТОПОПОВА САРГЫЛАНА ПЕТРОВНАНЫ** үтүө үбүлүөйдээх сааскынан ис сүрэхтэн эҕэрдэлиибит!

Баҕарабыт күн сиригэр баар бары үчүгэйи, туохтан да күндү доруобуйаны. Санаан саппаҕырбатын, дуһаҥ туохха-ааһыйбатын.

Сиэниҥ Сережа, Туйаара, Матрена Ивановна, Семен Яковлевич

БИЛЛЭРИИЛЭР РЕКЛАМА

Телерадиоаппаратура өрөмүөннэтиэн баҕалаахтар 22-2-44 телефонунан сакааскытын биэриҥ.

Куплю ВАЗ-06 не ранее 95 г.в. в отличном состоянии в пределах 30 тыс. руб. Тел. 26-3-30. Спросить Олега.

Продается:
1. Культиватор (голландской технологии)
2. Задние колеса МТЗ-82 (старого образца)не новые, но рабочие. Обр. по тел. 21-1-97 Максим.

Балтыбар, эдьиийбитигэр Евсеева Т.Г., оҕолоругар, сиэннэригэр тапталлаах кэргэнэ, аҕалара, эҥэлэрэ
ЕВСЕЕВ
Степан Спиридонович
үһүн ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Эдьиийиҥ
Анастасия Гавриловна,
оҕолоро

Таптыыр кэргэним, аҕабыт, эҥэм II Хомустаах олохтоохо
МАКСИМОВ
Михаил Михайлович
б. дь. ахсыннны 4 күнүгэр үһүн ыарахан ыарыыттан суох буолбутун барыаймахтарыгар, билэр дьонугар, доҕотторугар дириҥник курутуйан туран ириитиннэрэбит.
Кэргэнэ, оҕолоро, сиэнэ

Күндү саҥаспытыгар Татьяна Гавриловнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр аҕалара, эҥэлэрэ, күндү убайбыт, таайбыт
ЕВСЕЕВ
Степан Спиридонович
өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Быраатта, балта, кийииттэрэ Ильиннэр, Игнатьевтар

Күндүтүк саныыр бырааппыт, убайбыт
МАКСИМОВ
Михаил Михайлович
50 саастыгар ыараханнык ыалдьан өлбүтүнэн кэргэнигэр Екатерина Ивановнаҕа, оҕолоругар, сиэнигэр, бииргэ төрөөбүттэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Гоголевтар дьиэ кэргэттэрэ

Хатыҥ Арыы дьаһалтатын специалиһыгар Евсеева Марфа Степановнаҕа аҕата, оҕолоругар Ленаҕа, Женяҕа эҥэлэрэ, бииргэ төрөөбүттэригэр, аймах-уруу дьонугар, тыыл, үлэ ветерана
ЕВСЕЕВ
Степан Спиридонович
үһүн ыарахан ыарыыттан суох буолбутугар дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.
Бииргэ үөрэммиттэрэ

II Хомустаах нэһилиэгин олохтоохо, улахан ыал аҕата, эҥэтэ, убастыыр кутуөппут
МАКСИМОВ
Михаил Михайлович
үһүн ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан балтыбар, эдьиийбитигэр Екатерина Ивановнаҕа, оҕолоругар, сиэнигэр, бииргэ төрөөбүттэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Намтан бары аймахтаргыт

Нам улууһун коммунистара
ЕВСЕЕВ
Степан Спиридонович
ыарахан ыарыыттан өлбүтүгэр дириҥ кутурҕаннарын кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр тиэрдэллэр.

«Үүнэр» СХПК бухгалтерыгар Максимова Екатерина Ивановнаҕа тапталлаах кэргэнэ
МАКСИМОВ
Михаил Михайлович
үһүн ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
«Үүнэр» СХПК коллектива

Бииргэ үөрэммит доҕотторбутугар Альбина Степановнаҕа, кэргэнигэр Роман Романовичка, оҕолоругар таптыыр аҕалара, эҥэлэрэ
Евсеев
Степан Спиридонович
үһүн ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Хатыҥ Арыы орто оскуолатын 1978 с. выпускниктара

II Хомустаах орто оскуолатын 4-с кылааһын үөрэнээччитигэр Максимова Надяҕа, кини ийэтигэр, убайдарыгар, эдьиийигэр таптыыр аҕалара
МАКСИМОВ
Михаил Михайлович
үһүн ыарахан ыарыыттан бу дыл ахсыннны 4 күнүгэр өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
4-с кыл. төрөппүттэрэ, кылаас салайааччыта Пестрякова Зоя Николаевна

II Хомустаах нэһилиэгин дьаһалтата «Үүнэр» СХПК бухгалтерыгар Максимова Екатерина Ивановнаҕа, кини оҕолоругар тапталлаах аҕалара
МАКСИМОВ
Михаил Михайлович
үһүн ыарахан ыарыыттан ахсыннны 4 күнүгэр күн сириттэн барбытынан дириҥ кутурҕанын тиэрдэр.
II Хомустаах нэһилиэгин дьаһалтата

Бииргэ үөрэммит дьүөгэбитигэр Максимова Анна Михайловнаҕа тапталлаах убайа
МАКСИМОВ
Михаил Михайлович
ыалдьан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Дьүөгэлэрэ

НОВЫЕ ТАРИФЫ НА УСЛУГИ МЕСТНОЙ ТЕЛЕФОННОЙ СВЯЗИ:

Намский линейно-технический цех ГП «Сахателеком» доводит до сведения потребителей о том, что решением правления МАП Российской Федерации № 33/5-8 от 16.11.2000 г. с 1 декабря 2000 г. установлены следующие тарифы на услуги местной телефонной связи:

— предоставление доступа к телефонной сети **в сельской местности: для организаций — 2100 руб., для населения — 1200 руб., в с. Нам: для организаций — 4200 рб., для населения — 2400 рб.**

— абонементная плата для организаций 227 руб., для населения 139 руб. основной, 104,30 руб. спаренный или параллельный телефоны.

Администрация

РЕДАКТОР В.Г.КАСЬЯНОВ

ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура, иллюстрация уонна реклама (секретариат) — **21496**; ; бухгалтерия — **21332**; факс — **21332**; **"НАМ" ТРК — 21632**; редакционнай издательскай система — **21141**

Тэрийэн таһаараччылар: СР Правительствота, Нам улууһун дьаһалтата, редакция коллектива. Маассабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһууну хонтуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ Госкомитетын СР региональнай управлениетыгар регистрацияламмыт нүөмэрэ — **Я 0085.**

Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэҕитин, дьиэҕит аадырыһын чопчу ыйыҥ.
Автор этэрэ хаһыат санаатыныын мэлдьи биир буолбат.

***"ЭҢСИЭЛИ"* - Нам улууһун хаһыата.**
678380, Саха Республиката, Нам с., Октябрьскай уул. 1.
E-mail: editor62@sakha.ru

Талылынна уонна таҥылынна "Эҥсиэли" хаһыат редакционнай-издательскай систематыгар.
Хаһыат Дьокуускайга "Сахаполиграфиздат" НИПК бэчээттэннэ, Орджоникидзе уул. 38.
Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэчээт. лист.
Индекса — 54889. Тираһа — 2226
Бэчээккэ илии баттанна — 12:00 ч, 6.12.2000
Сакаанын №-рэ — 143